

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ КОМУНАЛЬНИЙ
МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР НАУКОВО-ОСВІТНІХ
ІННОВАЦІЙ ТА МОНИТОРИНГУ

07 лютого 2024 року
Початок о 16.00

ІНТЕРАКТИВНА ШКОЛА УКРАЇНСЬКОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

НА ВЕБІНАР ІЗ ТЕМИ

«ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ УРОКІВ

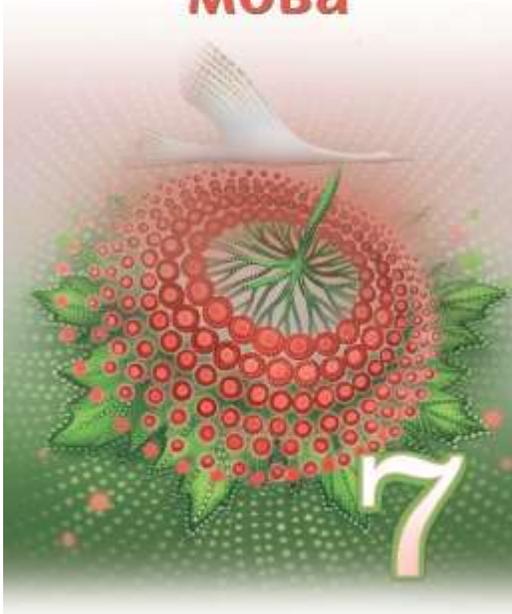
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НУШ» ЗАПРОШУЮТЬ:

РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОГО
РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Українська мова

**Олена
СЕМЕНОГ**

*доктор педагогічних
наук, професор,
завідувач кафедри
української мови й
літератури Сумського
ДПУ ім. Макаренка*

**Олеся
КАЛИНИЧ**

*заслужений учитель
України, начальник
управління освіти,
релігій, та у справах
національностей
виконавчого комітету
Хустської міської ради*

**Тетяна
ДЯТЛЕНКО**

*учитель української мови
та літератури
ЗСО I-III ступеня
«Гімназія №34 "Либідь"
ім. Віктора Максименка»,
кандидат педагогічних
наук, доцент*

**Михайло
БІЛЯСНИК**

*учитель-методист,
учитель української
мови і літератури
Шосткинської гімназії
Шосткинської міської
ради*

**Леся
ГАПОН**

*кандидат філологічних
наук, консультант
Тернопільського
методичного центру
науково-освітніх
інновацій і
моніторингу*

**Українська
мова**

«УКРАЇНСЬКА МОВА»

ДЛЯ 7 КЛАСУ

НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Тідручник укладали за модельною
навчальною програмою

Ніни Голуб

та Олени Горошкіної

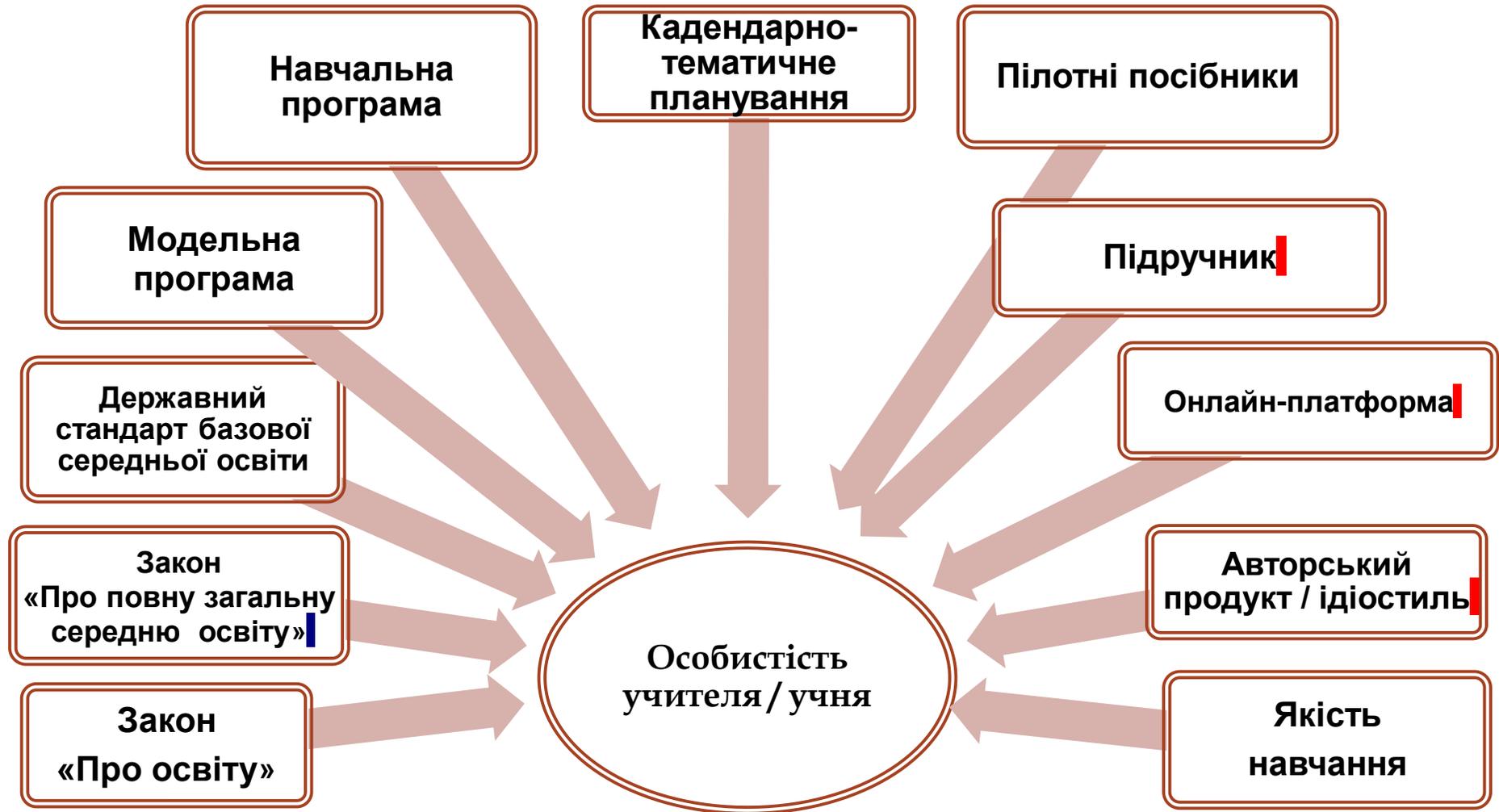
Українська мова

УСПІШНЕ ПІЛОТУВАННЯ ПІДРУЧНИКА В 7 КЛАСІ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Державний стандарт

Затверджує
Кабінет Міністрів
України

це вимоги до
обов'язкових
результатів
навчання та
компетентності
здобувача
загальної
середньої освіти

Модельна програма

Затверджує
МОН

визначає орієнтовну
послідовність
досягнення
очікуваних
результатів
навчання учнів,
зміст навчального
предмета
(інтегрованого
курсу) та види
навчальної
діяльності учнів

Освітня програма

Затверджує
педагогічна рада

це єдиний
комплекс освітніх
компонентів,
спланованих і
організованих
закладом
загальної
середньої освіти
для досягнення
учнями
результатів
навчання.

Навчальна програма

Затверджує
педагогічна рада

документ, який
окреслює коло
основних знань,
умінь та навичок,
що підлягають
засвоєнню з
кожного предмету
із зазначенням
кількості годин на
кожну тему

Державні стандарти

- ❑ **ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ базової і повної загальної середньої освіти** (ЗАТВЕРДЖЕНО постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392, із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ від 7 серпня 2013 р. № 538) **втрачає чинність 01.09.2026 року**
- ❑ **ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ базової середньої освіти** (ЗАТВЕРДЖЕНО постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898) застосовується з 01.09.2022 року
- ❑ [Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти](#) (наказ МОН від 19.02.2021 № 235)
- ❑ **ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ профільної середньої освіти** (проект)

**ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ БАЗОВОЇ І ПОВНОЇ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
(2011)**

**ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ
БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
(2020)**

Предметні компетентності
Вимоги до досягнень

**Ключові компетентності
(5-6 кл.), (7-9 кл.)
Вимоги до результатів**

Поділ на предмети

Поділ на освітні галузі

Інваріантна складова зі сталою
кількістю годин

Три градації кількості годин:
рекомендована, мінімальна, максимальна

Державний стандарт базової середньої освіти (2020)

НАСКРІЗНІ ВМІННЯ

Наскрізнi вiмннн формуютьсн на всiх iнтегрованих курсах або предметах; є спiльними для всiх компетентностей.

Перелiк наскрiзних умiнь:

- читати з розумiнням,
- висловлювати власну думку усно i письмово,
- критично та системно мислити,
- дiяти творчо,
- виявляти iнiцiативнiсть,
- здатнiсть логiчно обгрунтувати позицiю,
- конструктивно керувати емоцiями,
- оцiнювати ризики,
- приймати рiшення,
- розв'язувати проблеми.

для кожної галузі визначені

МОДЕЛЬНА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА – це документ, що визначає орієнтовну послідовність досягнення **очікуваних** результатів навчання учнів, зміст навчального предмета (інтегрованого курсу) та види навчальної діяльності учнів.
Моделю програму затверджує МОН України.

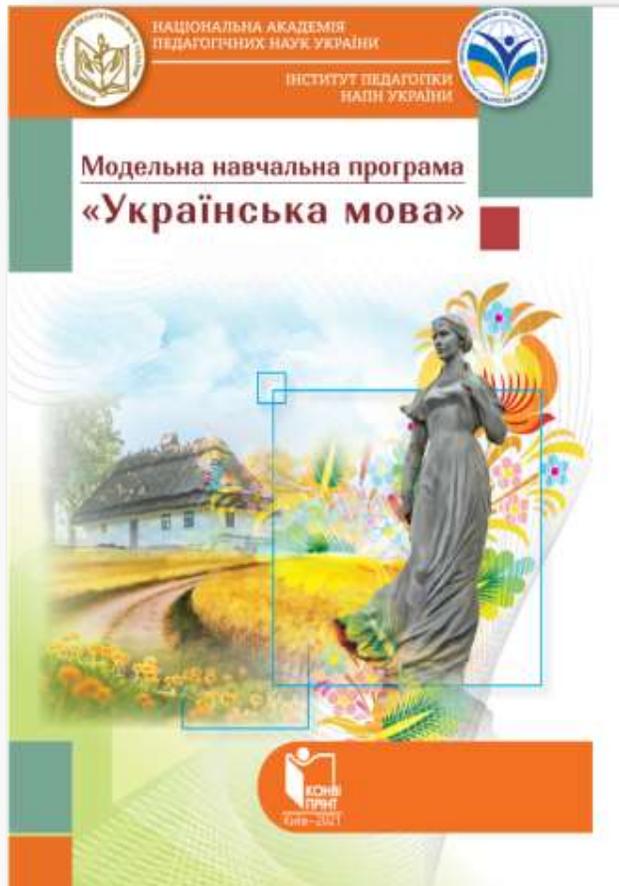
- ✓ Моделюна навчальна програма “Українська мова. 5-6 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.);
- ✓ Моделюна навчальна програма “Українська мова. 5-6 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.);
- ✓ Моделюна навчальна програма “Українська мова. 7–9 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.);
- ✓ Моделюна навчальна програма “Українська мова. 7–9 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О.В., Заболотний В.В., Лавринчук В.П., Плівачук К.В., Попова Т.Д.).

І.Пасько, А.Загідулліна Чи є суттєві зміни в модельних програмах для 5-9 класів ?

<https://nus.org.ua/articles/zmist-osvity-z-ukrayinskoyi-movy-chy-ye-suttyevi-zminy-v-modelnyh-programah-dlya-5-9-klasiv-chastyna-druga/>

Програма 2011 (оновлена 2017) року	Модельні навчальні програми, розроблені за новим Державним стандартом базової середньої освіти	
<p>Мета навчання української мови в школі (предметна) – формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості.</p> <p>Відповідно до поставленої мети головними завданнями навчання української мови в основній школі є:</p> <ul style="list-style-type: none">• виховання стійкої мотивації й свідомого прагнення до вивчення української мови;• формування духовного світу учнів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через мову до культурних надбань українського народу й людства загалом;• формування у школярів компетентностей комунікативно доцільно й виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях і сферах спілкування з дотриманням норм	<p>Н.Б. Голуб, О.М. Горошкіна</p> <p>У 5-6 класах: Мета мовно-літературної освітньої галузі – розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають інформаційні та художні тексти, зокрема класичної та сучасної художньої літератури (української та зарубіжних), здатні спілкуватися мовами корінних народів і національних меншин, іноземними мовами для духовного, культурного та національного самовираження та міжкультурного діалогу, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень.</p> <p>У 7-9 класах: Мета навчання української мови – розвиток особистості здобувачів освіти засобами української мови, а саме: <u>пізнання мови як цілісної системи</u>, що забезпечує розвиток людини (мислення, пізнання світу, комунікацію,</p>	<p>Заболотний О.В. та колектив авторів</p> <p>(Для 5-6 і 7-9 класів сформульовано ідентично)</p> <p>Метою навчання української мови в школі є формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості.</p> <p>Завдання навчального предмета:</p> <ul style="list-style-type: none">• навчити вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови;• виховати свідоме прагнення до вивчення української мови;• сформувати духовний світ учнів, цілісні світоглядні уявлення, загальнолюдські ціннісні орієнтири;• розвинути мислення, пам'ять, творчі здібності, естетичні почуття, самоповагу та впевненість у собі. <p>Знання мають стати інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації учнів, успішного професійного становлення та облаштування свого життя.</p>

Модельна програма «українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.)

- Програму укладено з дотриманням таких *принципів*:
- *світоглядності* (дібрані теми й поняття сприяють розвитку в суб'єктів освітнього процесу наукового уявлення про мову, її функції, системний характер, багаті виражальні можливості, роль у житті й становленні людини тощо)
 - *інструментальності* (можливість застосування знань, умінь і навичок в усіх сферах життя людини);
 - *доступності* (відповідність змісту віковим особливостям і рівневі розвитку учнів);
 - *систематичності й логічної послідовності* (змістовий компонент укладено з дотриманням логічної послідовності й взаємозв'язку);
 - *соціалізації* (знання, уміння й навички сприяють соціалізації учнів);
 - *культуровідповідності* (вивчаючи мову, її носії засвоюють притаманну їй народів культуру).

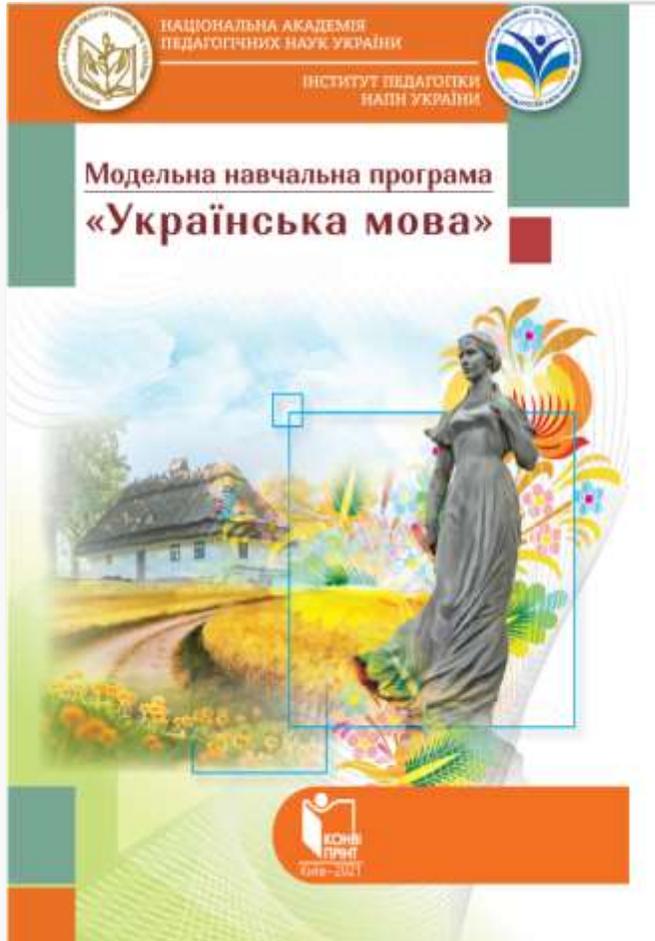
Змістовий компонент програми поділено на блоки: предметний, метапредметний й компетентнісний.

Предметний блок (*мовна змістова лінія*) передбачає знання розділів мови як системи, мовних одиниць усіх рівнів, їхні характерні ознаки та функції в мовленні; мови як відображення картини світу; мовної норми та її динамічності; різних типів помилок; засобів виразності, формування відповідних умінь і досягнення **предметних результатів**.

Метапредметний блок (*мовленнєва змістова лінія*) орієнтує на знання відомостей про інформацію, текст, комунікацію й мовленнєві жанри, формування відповідних умінь і досягнення **метапредметних результатів**.

Компетентнісний блок (*соціокультурна змістова лінія*) спрямовує діяльність суб'єктів освітньої діяльності на формування ключових компетентностей і досягнення **особистісних результатів**. Цей блок покликаний реалізувати компетентнісний потенціал галузі, презентований у Додатку 1. Державного стандарту.

Модельна навчальна програма «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.)

- Українська мова - шкільний предмет, що входить до мовно-літературної галузі. У школі й родині вона виконує надважливі функції, зокрема такі:
 - **світоглядну** (формує у свідомості дитини власну концептуальну картину світу, забезпечує засвоєння і прийняття світобачення, що базується на традиціях і цінностях її народу);
 - **об'єднувальну** (мова єднає кожную родину у велику спільноту - український народ);
 - **пізнавальну** (засобами мови учні пізнають кожен навчальний предмет, світ довкола й себе в ньому);
 - **розвивальну** (мова розвиває пам'ять, уяву, спостережливість, естетичний смак, чуття міри, такту тощо).
- Сучасна українськомовна освіта набуває властивостей континуума, тому програму побудовано так, щоб мовні й мовленнєві знання, уміння й навички мали перспективи застосування в різноманітних сферах соціального організму, охоплювали ділянки життя й діяльності суб'єктів освітнього процесу з урахуванням їхнього віку, потреб та інтересів.
- У програмі витримано рівновагу згаданих вище функцій, що важливо для процесу організації й структурування навчального матеріалу.

Модельна навчальна програма «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М.)

7 клас			
Мовна змістова лінія			
№ п/п	Очікувані результати	Зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
1.	<p>- Пояснює важливість мовних обов'язків для громадян, мови і держави;</p> <p>- відповідає на запитання за змістом почутого, належно акцентуючи на значущих деталях [9 МОВ 1.1.2-1];</p> <p>- переказує почуте повідомлення (художній текст, медіатекст тощо) докладно, акцентуючи увагу на змісті загалом, на окремих важливих деталях [9 МОВ 1.2.1-1];</p> <p>- визначає тему, основну ідею, окреслює коло порушених у почутому повідомленні проблем, [9 МОВ 1.4.1];</p> <p>- окреслює тематику й проблематику художнього тексту [9 МОВ 1.4.1-1];</p> <p>- коментує інформацію, сприйняту з одного чи кількох джерел [9 МОВ 1.5.1-1];</p> <p>- обґрунтовує власну позицію щодо мовних обов'язків українців у реальній ситуації спілкування [9 МОВ 1.6.1];</p>	<p style="text-align: center;">Вступ 1 год</p> <p>Мовні обов'язки українців</p> <p>Що таке обов'язок?</p> <p>Які є види обов'язків?</p> <p>Суть мовних обов'язків.</p> <p>Навіщо потрібні мовні обов'язки?</p> <p>Що визначає ставлення до державної мови?</p>	<p style="text-align: center;">Види навчальної діяльності:</p> <p>Організаційна діяльність <i>(цілевизначення; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія).</i></p> <p>Пізнавальна діяльність <i>(усвідомлення ключових понять, формулювання запитань і підготовка відповідей на них, здійснення пошуку інформації на підтвердження значення мовних обов'язків громадян; узагальнення різних думок, виявлення спільного й відмінного тощо).</i></p> <p>Мовленнєва діяльність <i>(застосування прийомів активного слухання, розуміння комунікативних намірів співрозмовника; обговорення мовних обов'язків українців; висловлення власної думки щодо проблеми обов'язків носіїв мови; обґрунтування важливості піклування про мову).</i></p> <p>Текстова діяльність <i>(акцентування уваги</i></p>

Деталізація орієнтирів для оцінювання в модельній програмі

Орієнтир для оцінювання (Державний стандарт)	Очікувані результати навчання в МНП
Досліджує <u>мовні явища</u> [МОВ 4.1]	<ul style="list-style-type: none">- <u>Творчо використовує виражальні можливості дієслова, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення</u> [9 МОВ 4.2.11];- <u>розрізняє дієслова на основі аналізу їхніх характерних ознак і функцій у мовленні, виявляє типові закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень</u> [9 МОВ 4.1.1];- <u>використовує знання про дієслова для вдосконалення власного мовлення</u> [9 МОВ 4.1.1-2];- <u>аналізує окремі дієслова в усному мовленні, текстах (художніх текстах, медіатекстах тощо) і робить висновки щодо функціонування й доцільності використання їх,</u>- <u>Розрізняє дієприкметники на основі аналізу їхніх характерних ознак і функцій у мовленні, виявляє системні міжривневі взаємозв'язки між ними, типові закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень</u> [9 МОВ 4.1.1];- <u>творчо використовує дієприкметники, обираючи з-поміж запропонованих варіантів, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення</u> [9 МОВ 4.2.1-1]

Мовленнєва змістова лінія

№ п/п	Очікувані результати	Зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
1.	<p>Очікувані результати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Формулює уточнювальні запитання до почутого для його розуміння [9 МОВ 1.1.2-4]; - вирізняє невербальні засоби, які сприяють розумінню не вираженого вербально змісту повідомлення [9 МОВ 1.1.3-1]; - знаходить потрібну інформацію, відому або нову, в одному чи кількох джерелах (художніх текстах, <u>медіатекстах</u> тощо) і використовує її відповідно до самостійно визначених цілей [9 МОВ 1.3.1-1]; - виявляє важливі деталі усного повідомлення (художнього тексту, <u>медіатексту</u> тощо) для ілюстрування власного розуміння почутого [9 МОВ 1.4.1-2]; - визначає достовірність, новизну, <u>несуперечливість</u> інформації, відповідність своїм переконанням, поглядам [9 МОВ 1.5.1-2]; - інтегрує інформацію, надану в різних спосіб (текстову, графічну, числову тощо) в межах одного або кількох текстів (художніх 	<p>ІНФОРМАЦІЯ</p> <p>8 год +2 (есе + контрольна)</p> <p>Повторення вивченого в 5-6 класах.</p> <p>Способи пошуку інформації.</p> <p>Вибір джерела інформації (практично).</p> <p>Якість і достовірність інформації.</p> <p>Вербальні й невербальні засоби інформації.</p> <p>Опрацювання текстової інформації (практично).</p> <p>Перетворення (трансформування) інформації (текстової в графічну і навпаки).</p> <p>Використання інформації в різних ситуаціях спілкування (практично).</p>	<p>Види навчальної діяльності:</p> <p>Організаційна діяльність (цілевизначення; планування; організація роботи, самоконтроль, рефлексія).</p> <p>Пізнавальна діяльність (визначення способів добору інформації; вибір джерел інформації; розрізнення якісної/неякісної і достовірної/недостовірної інформації; передавання / відтворення текстової інформації графічно (карти, схеми, плани, моделі тощо, чи образно (малюнок); визначення вербальних невербальних засобів інформації; пошук інформації відповідно до поставленого завдання; використання, інформації в різних ситуаціях спілкування; аналіз змісту інформації тощо).</p> <p>Мовленнєва діяльність (реагування на почуту інформацію (коментар); вибіркоче стисле переказування змісту почутого відповідно до поставленого завдання; висловлення своєї думки тощо).</p>

Мовленнєва змістова лінія

<p>Очікувані результати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Організує свою діяльність (мотивує, ставить цілі, планує, прогнозує, контролює, здійснює рефлексію, коригує); - висловлює та обстоює власні погляди, ідеї, переконання; - створює типові дописи/ <u>медіатексти</u> (зокрема використовуючи гіпертекстові покликання) в цифровому середовищі для обговорення особистісних і певних соціально значущих питань [9 МОВ 3.2.1]; - використовує результати власної мовотворчості для особистісного самовираження [9 МОВ 4.2.1]; 	<p>ЖАНРИ МОВЛЕННЯ 8 год</p> <p>Повторення вивченого в 5-6 класах.</p> <p>Жарт. Висміювання. Насмішка.</p> <p>Захват, захоплення.</p> <p>Повідомлення.</p> <p>Інструкція.</p> <p>Знайомство.</p> <p>Дружня бесіда.</p> <p>Конспект.</p>	<p>Види навчальної діяльності:</p> <p>Організаційна діяльність (<u>цілевизначення</u>; планування; організація роботи; самоконтроль, рефлексія).</p> <p>Пізнавальна діяльність (визначення різниці між жартом, висміюванням і насмішкою; визначення предмета/об'єкта захвату, захоплення; засвоєння особливостей структури повідомлення; аналіз видів інструкцій; складники інструкції, привітання; визначення особливостей дружньої бесіди тощо).</p> <p>Текстова діяльність (оформлення тексту жарту; формулювання різних видів</p>
<ul style="list-style-type: none"> - аналізує допущені помилки для того, щоб краще пізнати переваги і недоліки власноруч написаних текстів, визначити власні навчальні цілі [9 МОВ 3.3.3]; - виконує різні ролі у груповій онлайн-комунікації, обирає потрібні стратегії співпраці в різних ситуаціях спілкування [9 МОВ 3.2.2-1]. 		<p>захоплення; складання й аналіз текстів повідомлення, інструкції; виявлення, аналіз тексту захвату, захоплення; доповнення, трансформування, аналіз текстів, написання есе тощо).</p> <p>Мовленнєва діяльність (усні жарти обговорення прикладів жарту, насмішки моделювання ситуації знайомства моделювання дружньої бесіди тощо).</p>

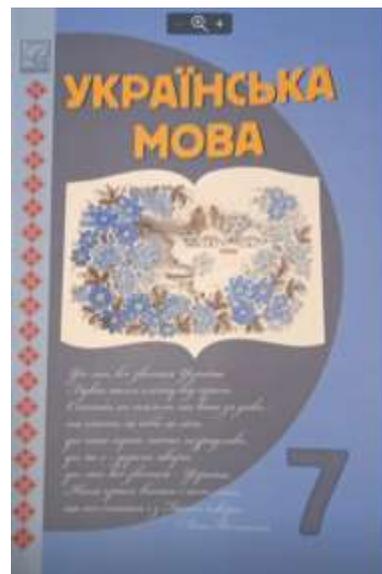
**Орієнтовне календарно-тематичне планування
уроку української мови для 7 класу
(за модульною програмою «Українська мова. 7-9 класи»
для закладів загальної середньої освіти)»**

Титул, мовна ситуація,
кількість годин: 2 години на тиждень.

Назва модульної програми
Мова Європи Гітліб, автор модульного курсу, професор і головний методичний консультант
Модуль «Українська мова» створено за підтримки Інституту українознавства НАНУ України
Олена Максимівна Пирявська, доцент педагогічного факультету, професор, завідувачка кафедр
української мови та мовної багатомовності Інституту українознавства НАНУ України.
Кількість годин: 2 години на тиждень.

Умовні скорочення, зазначені в таблиці:
МЗУ — мовна змістова одиниця;
СЗУ — структурна змістова одиниця;
МЗСУ — мовознавча змістова одиниця;
ОР — орієнтовний результат;
ВМД — види мовної діяльності.

№ уроку	Назва матеріалу	Відео	Діалог
Тематика			
Вступ (1 год)			
Тема: Мова — основа культури			
1	<p>МЗУ: Мова — основа культури українців. Що таке мова? Як вона впливає на життя? Що означає «мова»? Назвіть особливості мови українців? Що означає «культура»? Назвіть особливості української культури.</p> <p>СЗУ: Українська мова як основа культури для українців та Європи.</p> <p>МЗСУ: Мова, Слова, Текст, Слово Оратор, Інформація як мова, яка викликає емоції (Демонстрація відеоролика в 1-4 класах), емоційний вплив мови, емоційна пропозиційна інформація.</p> <p>ОР: Уміння уявляти, як мовою викликають емоції мови для привертання уваги й державної ідентичності на національному рівні; мовою мови в державній мові; мовою мови, мовою мови, мовою мови та мовою мови; мовою мови, мовою мови, мовою мови та мовою мови.</p>		

Календарне планування, конспекти уроків,
робочі зошити сприяють
якісній організації освітньої діяльності

Пілотні навчальні матеріали - майбутні підручники для 7 класу НУШ

<https://aston.te.ua/catalog/pilotni-navchalni-materialy-majbutni-pidruchnyky-dlia-6-klasu-nush/>

УКРАЇНСЬКА
МОВА

О. М. Семенов,
О. В. Калинич,
Т. І. Дятленко,
М. Д. Білясник

УКРАЇНСЬКА МОВА. Посібник для 7 класу
закладів загальної середньої освіти (пілотний
проект) (фрагмент для ознайомлення)

Календарно-тематичне планування

Модельна навчальна програма
«Українська мова. 7–9 класи»
для закладів загальної середньої
освіти

Голуб Н.Б.,
Горошкіна О.М.

Календарно-тематичний план

https://aston.te.ua/userfiles/file/aston_7_klas_kalendarno_tematichnyi_plan_2023_doopracovana.pdf

Орієнтовне календарно-тематичне планування уроків української мови для 7 класу за модельною програмою «Українська мова. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти»

Автори модельної програми:

Ніна Борисівна Голуб, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України

Олена Миколаївна Горюхіна, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України.

Кількість годин: рекомендовано 3 години на тиждень.

Умовні скорочення, наявні в таблиці:

МЗЛ — мовна змістова лінія;

СЗЛ — соціокультурна змістова лінія;

МовЗЛ — мовленнєва змістова лінія;

ОР — очікувані результати;

ВНД — види навчальної діяльності.

№ уроку	Зміст матеріалу	К-сть год	Дата
I семестр			
Вступ (1 год).			
Тема: Мовні обов'язки українців			
1	<p><i>МЗЛ:</i> Мовні обов'язки українців. Що таке обов'язок? Як є види обов'язків? Суть мовних обов'язків. Навіщо потрібні мовні обов'язки? Що визначає ставлення до державної мови?</p> <p><i>СЗЛ:</i> Українська мова як найвища цінність для українського народу.</p> <p><i>МовЗЛ:</i> Текст. Знаки тексту, його будова. Змістовий зв'язок між частинами тексту (повторення вивченого в 1-4 класах), критичний аналіз текстів; виявлення прихованої інформації.</p> <p><i>ОР:</i> Учень / учениця пояснює важливість мовних обов'язків для громадян, мови й держави; відповідає на запитання за змістом почутого й переказує почуте повідомлення (художній текст, медіатекст), належно акцентує на значущих деталях; визначає тему, основну ідею, окреслює коло порушених у почутому повідомленні проблем; коментує інформацію; обґрунтовує власну позицію щодо мовних обов'язків українців</p>	1	

	<p><i>ВНД:</i> Усвідомлення значення ключових понять, формулювання запитань і підготовка відповіді на них, здійснення пошуку інформації на підтвердження значення мовних обов'язків громадян; узагальнення різних думок, виявлення спільного й відмінного тощо); застосування прийомів активного слухання, розуміння комунікативних намірів співрозмовника; обговорення мовних обов'язків українців; висловлення власної думки щодо проблеми обов'язків носіїв мови; обґрунтування важливості піклування про мову); акцентування уваги на ролі обов'язків у житті людини, обговорення мовних обов'язків українців; сприймання й аналіз тексту, що містить нову інформацію; структурування інформації; переведення текстової інформації в графічну; написання есе за темою уроку).</p>		
	<p>МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ ДІСЛОВО 17 +2 17 год + 2 (есе+контрольна робота)</p>		
2	<p><i>МЗЛ:</i> Дієслово. Поглиблене повторення вивченого. Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль.</p> <p><i>СЗЛ:</i> Державотворча функція української мови.</p> <p><i>МовЗЛ:</i> усне висловлення з використанням дієслів; формулювання й обстоювання власної думки, оцінювання дій, учинків, життєвих явищ.</p> <p><i>ОР:</i> Учень / учениця творчо використовує виражальні можливості дієслова, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення; розрізняє дієслова на основі аналізу їхніх характерних ознак і функцій у мовленні, виявляє типові закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень; складає есе на тему уроку.</p> <p><i>ВНД:</i> Засвоєння лексичних, граматичних і синтаксичних ознак дієслова; узагальнення вивченого; збагачення активного словника новими дієсловами, синонімами до них;</p>	1	
3	<p><i>МЗЛ:</i> Форми дієслова: неозначена форма, особові форми, дісприкметник, дісприслівник, безособові форми на -но, -то (загальне ознайомлення).</p> <p><i>СЗЛ:</i> Мова як засіб пізнання світу й здійснення ефективної комунікації.</p> <p><i>МовЗЛ:</i> Діалог, формулювання й обстоювання власної думки, оцінювання дій, учинків, життєвих явищ, моральних, суспільних, історичних та інших проблем сучасності, висловлення власного ставлення до них).</p> <p><i>ОР:</i> Учень / учениця розрізняє дієслова на основі аналізу їхніх характерних ознак і функцій у мовленні, виявляє типові закономірності функціонування їх на основі узагальнення власних спостережень; використовує знання про дієслово для вдосконалення власного мовлення;</p> <p><i>ВНД:</i> Читання текстів художньої прози українською мовою; обговорення проблем української мови в українському</p>	1	

ЗМІСТ

ВСТУП. МОВНІ ОБОВ'ЯЗКИ УКРАЇНЦІВ

§ 1. Мовні обов'язки українців	8
МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ДІСЛОВО	
§ 2. Поглиблене повторення вивченого. Діслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль	14
§ 3. Форми діслова: неозначена форма, особові форми, дієприкметник, дієприслівник, безособові форми на -но, -то (загальне ознайомлення)	19
§ 4. Неозначена форма (інфінітив) та особові форми	23
§ 5. Види діслова	26
§ 6. Часи діслова. Теперішній час. Особливості змінювання	30
§ 7. Минулий час. Змінювання діслова у минулому часі	34
§ 8. Майбутній час. Проста і складена форми. Особливості змінювання	36
§ 9. Дієвідмінювання. Букви е, и в особових закінченнях і та її дієвідмін (повторення)	41
§ 10. Способи діслова. Дієсний спосіб	44
§ 11. Наказовий спосіб. Особливості творення	47
§ 12. Умовний спосіб. Особливості творення	51
§ 13. Безособові діслова. Дієслівні форми на -но, -то	55
§ 14. Способи творення діслова	58
§ 15. Правопис діслова. НЕ з дісловами (повторення)	62
§ 16. Правопис діслова. Правопис -тись, -ся в дісловах (повторення)	65
§ 17. Узагальнення та систематизація знань, умінь, навичок з теми «Діслово». Морфологічний аналіз діслова. Уживання діслова у мовленні	68
§ 18. Контрольна робота з теми «Діслово»	71
§ 19. Аналіз контрольної роботи з теми «Діслово». Корекція знань, умінь і навичок	71
§ 20. Контрольна робота з мовленнєвої теми. Складання формального есе з використанням різних дієслівних форм («Інновація, що зробила цей світ кращим», «Інновація, що покращила моє життя», «Яких інновацій бракує українській школі?»)	71
ІНФОРМАЦІЯ	
§ 21. Повторення вивченого в 5-6 класах	73
§ 22. Способи пошуку інформації	77
§ 23. Якість і достовірність інформації. Вербальні й невербальні засоби інформації	81
§ 24. Опрацювання текстової інформації (практично)	85
§ 25. Перетворення (трансформування) інформації (текстової в графічну і навпаки). Використання інформації в різних ситуаціях спілкування (практично)	89
§ 26. Використання інформації в різних ситуаціях спілкування (практично)	93
§ 27. Контрольна робота з мовленнєвої теми. Складання формального есе з використанням різних дієслівних форм	96
§ 28. Контрольна робота з мовленнєвої теми «Інформація»	96
ДІЄПРИКМЕТНИК	
§ 29. Дієприкметник як особлива форма: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль	98
§ 30. Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки в реченнях з дієприкметниковим зворотом	102
§ 31. Активні й пасивні дієприкметники. Особливості творення, відмінювання	106
§ 32. Способи заміни активних дієприкметників	109
§ 33. Правопис дієприкметника. -н- у дієприкметниках та -нн- у прикметниках дієприкметникового походження	113
§ 34. НЕ з дієприкметниками	117
§ 35. Контрольна робота з теми «Дієприкметник»	121
ДІЄПРИСЛІВНИК	
§ 36. Дієприслівник як особлива форма діслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль	123

§ 37. Дієприслівниковий зворот. Розділові знаки в реченнях з дієприслівниковим зворотом та одиничними дієприслівниками	127
§ 38. Вид і час дієприслівника	132
§ 39. Творення дієприслівників недоконаного і доконаного виду	135
§ 40. НЕ з дієприслівниками. Узагальнення та систематизація знань, умінь, навичок з теми «Дієприслівник». Морфологічний аналіз діслова	139
§ 41. Контрольна робота з теми «Дієприслівник»	144
§ 42. Аналіз контрольної роботи з мовної теми «Дієприслівник». Корекція знань, умінь і навичок	144
§ 43. Контрольна робота з мовленнєвої теми. Складання формального есе з використанням різних дієслівних форм	144
ТЕКСТ	
§ 44. Повторення вивченого в 5-6 класах. Поради читачам. Мета читання (пошук інформації, виконання завдань, набуття естетичного досвіду)	146
§ 45. Відміливе читання. Критичне читання	150
§ 46. Зміст прочитаного. Проблеми в тексті (обговорення)	154
§ 47. Вторинні тексти. Докладний переказ	158
§ 48. Опис у художніх текстах	163
§ 49. Емоційний складник художнього тексту	168
§ 50. Прийоми редагування тексту	173
§ 51. Контрольна робота з мовленнєвої теми. Складання формального есе з використанням різних дієслівних форм	177
§ 52. Контрольна робота з мовленнєвої теми. Текст	177
§ 53. Аналіз контрольної роботи з мовленнєвої теми. Текст	177
ПРИСЛІВНИК	
§ 54. Прислівник значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль	179
§ 55. Ступені порівняння прислівників	184
§ 56. Способи творення прислівників	188
§ 57. Особливості наголошування і правопису прислівників. Написання прислівника із дефісом	193
§ 58. Правопис прислівників разом та окремо	197
§ 59. Букви -н- та -нн- у прислівниках	200
§ 60. НЕ і НІ з прислівниками. И та І в кінці прислівників	204
§ 61. Контрольна робота з мовленнєвої теми. Складання формального есе з використанням прислівників	208
§ 62. Контрольна робота з теми «Прислівник»	208
§ 63. Аналіз контрольної роботи з теми «Прислівник»	208
ЖАНРИ МОВЛЕННЯ	
§ 64. Повторення вивченого в 5-6 класах	210
§ 65. Жарт. Висміювання. Насмішка	214
§ 66. Захват, захоплення	219
§ 67. Поєднання	225
§ 68. Інструкція	230
§ 69. Знайомство	235
§ 70. Дружна бесіда	239
§ 71. Конспект	243

СПЛУЖБОВІ ЧАСТИНИ МОВИ ПРИМЕННИК

§ 72. Поглиблене повторення вивченого в початкових класах. Применник як службова частина мови і засіб зв'язку слів	248
--	-----

§ 75. Синонімічні й антонімічні применники	260
§ 76. Особливості вживання применників	274

СПОЛУЧНИК

§ 77. Поглиблене повторення вивченого в попередніх класах. Сполучник як службова частина мови	269
§ 78. Види сполучників за будовою, походженням	274
§ 79. Сполучники сурядності й підрядності. Використання їх у простому і складному реченнях як засобу зв'язку однорідних членів і частин складного речення	278
§ 80. Написання сполучників разом та окремо	283
§ 81. Розрізнення сполучників і однозвучних слів	286
§ 82. Синонімічні й антонімічні сполучники	290

ЧАСТКА

§ 83. Частина як службова частина мови	295
§ 84. Частини формотворчі та словотворчі. Частини, що надають слову або реченню додаткових відтінків (практично)	299
§ 85. Правопис часток НЕ і НІ з різними частинами мови (узагальнення)	303
§ 86. Написання часток -бо, -но, -то, -от, -таки	306

ВИГУК

§ 87. Вигук як особлива частина мови. Групи вигуків за значеннями	312
§ 88. Дефіс у вигуках	316
§ 89. Кома і знак оклику в реченнях із вигуками	320
§ 90. Есе	323
§ 91. Узагальнення щодо службових частин мови та вигуків	325
§ 92. Контрольна робота	327
§ 93. Аналіз контрольної роботи	327

СПІЛКУВАННЯ

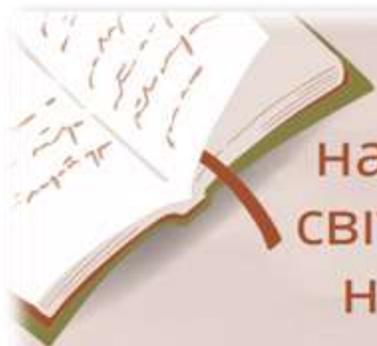
§ 94. Повторення вивченого в 5-6 класах	329
§ 95. Комунікативні наміри	333
§ 96. Мовні й позамовні засоби гармонійного спілкування (елементи ввічливості, жести, міміка, усмішка, комплімент)	336
§ 97. Засоби прикрашання мовлення: фразеологізм, інтонаційний малюнок	340
§ 98. Бар'єри спілкування	344
§ 99. Суперечка і сварка	347
§ 100. Правила гарного слухача	350
§§ 101-102. Узагальнення й систематизація інформації мовленнєвої змістової лінії. Написання есе	355

Короткі словник мовознавчих термінів	358
--------------------------------------	-----

Покликання та QR-коди на словники та інші допоміжні матеріали	360
– Коротке тлумачення деяких слів іншомовного походження	
– Короткий словник фразеологізмів	
– Походження деяких біблійних й античних висловів	
– Словник наукованих слів із літерою «ґ»	
– З орфографічного словника	
– Зі словника наголосів	
– Список використаних джерел	
Ключі до вибраних завдань	361

Аркуш-бланк твого щоденника подано за покликанням <https://cut.ly/JwAPDdXN> або QR-кодом

Наскрізна ідея підручника: навчаюсь – удосконалююсь – розвиваю емоційний світ – набуваю досвіду – ставлю нові цілі – прагну до нових досягнень – згуртовую навколо себе друзів

ВСТУП. МОВНІ ОБОВ'ЯЗКИ УКРАЇНЦІВ

Українська мова в Україні —
це символ нашої незалежності
Павло Гриценко

НАВЧАТИМУСЬ

- висловлювати власну думку щодо мовних обов'язків українців;
- обґрунтовувати важливість піклування про українську мову;
- аналізувати текст, що містить нову інформацію.

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ДІЄСЛОВО

Я маю... Я повинен... Я мушу...
Щодня вмивати словом ріднем душу.
Іван Вишованець

- зможу розрізнити дієслова за ознаками й функціями;
- аналізуватиму дієслова в усному мовленні, художніх текстах, медіатекстах;
- редагуватиму, доповнюватиму, переформатовуватиму текст;
- висловлюватиму власне ставлення до проблем сучасності.

ІНФОРМАЦІЯ

Мова —
це спосіб мислення.
Павло Гриценко

- зможу знаходити потрібну інформацію, відому або нову, в одному або кількох джерелах;
- розрізнитиму достовірність, новизну інформації;
- інтегруватиму текстову, графічну, числову інформацію в межах одного чи кількох текстів;
- коментуватиму почуту інформацію;
- використовуватиму інформацію в різних ситуаціях спілкування.

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ. ДІЄСЛОВО

Я маю... Я повинен... Я мушу...
Щодня вмивати словом рідним душу.

Іван Вихованець

- зможу розрізнати дієслова за ознаками й функціями;
- аналізуватиму дієслова в усному мовленні, художніх текстах, медіатекстах;
- редагуватиму, доповнюватиму, переформатовуватиму текст;
- висловлюватиму власне ставлення до проблем сучасності.

СХОДИНКИ УСПІХУ

МОРФОЛОГІЯ. ДІЄСЛОВО. ОРФОГРАФІЯ

Запитую себе, відповідаю, наводжу приклади.

Визначаю свою сходинку успіху

1. Що називають дієсловом?
2. Які граматичні ознаки має дієслово? Наведи приклади.
3. Які синтаксичні функції виконує дієслово? Наведи приклади.
4. Яку форму дієслова називають неозначеною? Чому вона має таку назву? Наведи приклади дієслів у неозначеній формі.
5. Як пишуть **НЕ** з дієсловами? Наведи приклади.
6. Наведи приклади дієслів недоконаного й доконаного видів.
7. Скільки є способів дієслів? Назви їх. Наведи приклади.
8. Скільки часових форм має дієслово? Які форми майбутнього часу має дієслово? Наведи приклади.
9. Яку функцію виконує дієслово в мовленні?

СХОДИНКИ УСПІХУ

НАСКРІЗНІ ВМІННЯ Й КІНЦЕВІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

5. Обговорення проблеми в колі. Розгляньте графічну інформацію.

- Обговоріть проблему в колі «Чому читання важливе?» Ознайомтеся із аргументами на користь читання, які пропонує Ігор Зінчук, філолог, автор книжкових оглядів, блогер, копірайтер, перейшовши за QR-кодом або покликанням <https://chytay-ua.com/view.php?id=1083>.
- Чи поділяєте позицію автора допису в блозі?
- Яку книжку для читання обираєте ви — паперову чи електронну? Чому?
- Розглянувши світлини, скажіть, яке читання, на ваш погляд, є більш ефективним для саморозвитку людини. Чому? Обґрунтуйте свою позицію.

6. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Із доступних тобі джерел добери інформацію про роль читання в житті відомої людини (на вибір). Оформ дібрану інформацію як текст-розповідь у публіцистичному стилі.
2. Розглянь уважно плакат. Уклади текст-порадник «Про користь читання».

Особистість — цілісна людина, усебічно розвинена, здатна до критичного мислення.

Патріот — людина з активною позицією, яка діє згідно з морально-етичними принципами і здатна ухвалювати відповідальні рішення.

Інноватор — людина, здатна змінювати навколишній світ, розвивати економіку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя.

§ 77. СПОЛУЧНИК. ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО РАНІШЕ. СПОЛУЧНИК ЯК СЛУЖБОВА ЧАСТИНА МОВИ

1. Прочитай епіграф.

*Мова — втілення думки.
Що багатша думка, то багатша мова.
Любімо і вивчаймо її, розвиваймо її!
Максим Рильський*

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Чи погоджуєшся ти із твердженням мовознавця? Аргументуй.
- Як ти розумієш зв'язок між словом і думкою?

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Запиши епіграф. Поясни вживання розділових знаків у ньому.
- Яку функцію виконує сполучник «/» у вислові?

2. Випиши з хмаринки слів сполучники. Що тобі відомо про цю частину мови?

3. Прочитай висловлювання. Визнач сполучники.

Духовна спадщина — це невичерпна скарбниця мудрості, порад і вказівок сьогодишньому та майбутньому поколінням, якщо вони прагнуть бути вірними Батьківщині, народові та вірі.

Хто ми і звідки? Відповідь ми знаходимо у спадщині наших предків: у традиціях і звичаях, мистецьких полотнах та величних архітектурних спорудах тощо (за О. Огірком).

- Уяви ситуацію. Сполучники зникли. Прочитай текст без сполучників.
- Як це вплинуло на мовлення: збагатило чи збіднило текст різними конструкціями речень?
- Яку функцію виконують сполучники в нашому мовленні?

4. Робота в парях. Ознайомтесь зі схемою «Сполучник».

- Обговоріть відому та нову для вас інформацію.
- Складіть лінгвістичний діалог за схемою.

§ 83. ЧАСТКА ЯК СЛУЖБОВА ЧАСТИНА МОВИ

1. Випиши із хмаринки слів частки. Що тобі відомо про цю частину мови?

Усілякі є на світі дієтва. Той малює.
Той співає. А той пише вірші чи пісні.
Хтось біжить. Хтось спішить...
І спішить, і не спішить...
Частка ж чинить чародійства.
Творить у реченнях дива.

Іван Вихованець

2. Прочитай епіграф.

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Чи погоджуєшся ти з твердженням мовознавця Івана Вихованця? Чому?
- Як ти розумієш зміст речень «Частка ж чинить чародійства. Творить у реченнях дива»?

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Запиши епіграф у зошит.
- Яку функцію виконує частка Ж у реченні «Частка ж чинить чародійства»?

За потреби скористайся підказкою — обери з дужок потрібне (утворює нове слово; утворює граматичну форму; надає реченню, окремому слову певного відтінку).

3. Робота в парях із графічною інформацією. Ознайомтесь із запропонованою схемою «Частка». Обговоріть відому та нову для вас інформацію.

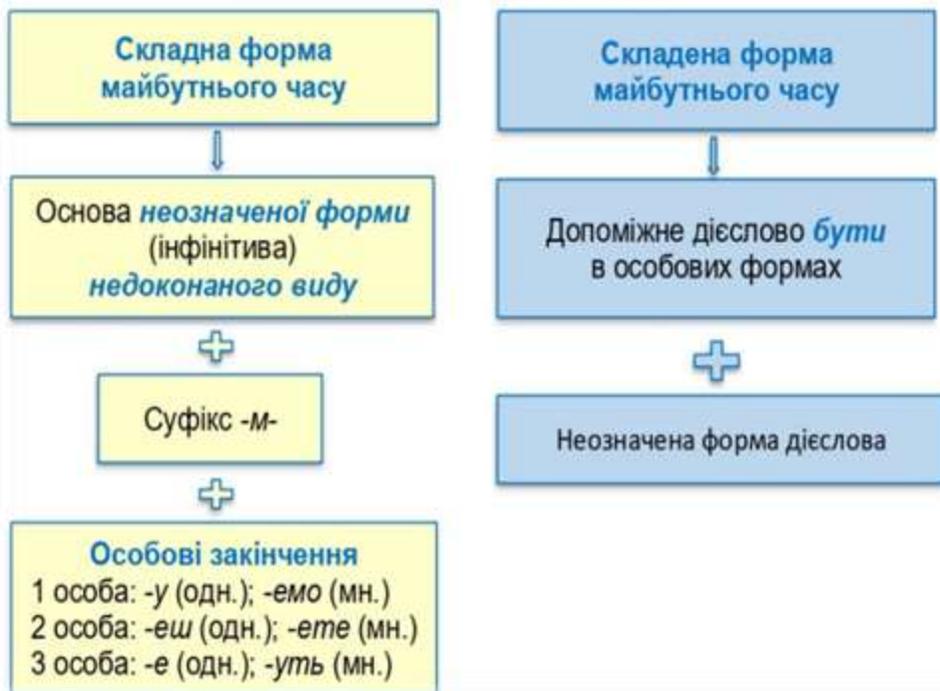
- Складіть лінгвістичний діалог за таблицею.

Теоретичний матеріал викладено на основі таблиць і схем

АЛГОРИТМ УТВОРЕННЯ СКЛАДНОЇ ТА СКЛАДЕНОЇ ФОРМИ ДІЄСЛОВА НЕДОКОНАНОГО ВИДУ

3. Робота в парі. Дослідіть схеми. Складіть розгорнуту інформацію про дієприслівник як особливу форму дієслова.

Розгалужена система вправ

§ 69. ЗНАЙОМСТВО

Нічого не буває просто так.
Нічого не буває випадково:
Ні зустріч, ні подія, ані слово...
До того йшло, або ж це Долі знак.
Віталій Іващенко

1. Робота з епіграфом.

- Прочитай епіграф до уроку. Чи поділяєш думку автора? Прокоментуй.
- Пригадай, чи були у твоєму житті зустрічі або знайомства, які надовго залишилися у твоєму серці й навіть змінили твоє життя.
- Ти віриш у «долі знак», як пише поет, чи розраховуєш насамперед на свої сили й на себе?

2. Робота з графічною інформацією.

- Розглянь уважно світліни. Припусти, що відбувається між людьми.
- Що таке знайомство? Розкрий лексичне значення слова. Скористайся доступними тобі джерелами інформації.
- Розкажи, що тобі відомо про етикетні норми знайомства із людьми.
- З якою метою люди знайомляться? За яких обставин?
- Прочитай медіатекст. Зістав свої відповіді зі змістом тексту.

3. Прочитай, застосовуючи технологію маркування.

Я ХОЧУ ПОЗНАЙОМИТИСЯ З ВАМИ

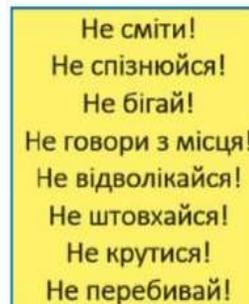
Навіщо знайомитися? Ми здебільшого знайомимося із людьми, які викликали симпатію або зацікавили нас важливою справою. Часто причиною знайомства, особливо між молоддю, є спільність інтересів чи симпатія. Юнак і дівчина випадково зустрілися і вже багато чого промовили одне одному очима. А правила ввічливості стримують їх: незручно отак зненацька підійти на вулиці до незнайомого або незнайомої, хоч би як вони не були симпатичні одне одному, і сказати: «Я хочу познайомитися з вами».

Добре, коли знаходиться привід для знайомства. Та найвродливіше думати, що досить поступитися дівчині місцем у автобусі, люб'язно винести з вагона її важку валізу або допомогти взяти квиток у кіно, і такий привід уже буде. Цього замало.

2. Робота в групах. Розподіліться на групи по 5 осіб і дійте за наведеним алгоритмом.

1. Порівняйте, як сформульовані правила на плакаті праворуч і на плакаті ліворуч. Виберіть варіант, який вам більше подобається. Аргументуйте вибір.

2. Усно назвіть прислівники, ужиті на плакаті ліворуч.
3. Сформулюйте правила, викладені на плакаті праворуч так, щоб вони не ображали почуттів учнів, зберігали їхню гідність і давали конкретні поради, як правильно поводитися.
4. Уведіть у формулювання прислівники, підкресліть їх.
5. Скориставшись ресурсом <https://corp.ulif.org.ua/dictua/> поставте наголоси. перевірте правопис прислівників.

Види навчальної діяльності

7. Вдумливо прочитай анотацію до книжки «Ви це зможете». Поясни роль дісприкметників у тексті.

Говорити про здоров'я зараз важливо й модно. Цю тему порушує українська авторка Дарка Озерна на сторінках видання «Ви це зможете». Книга, написана рукою біологині, захоплює читачів вже з перших сторінок. Рекомендації, уміщені в посібнику, переконливо доводять значення фізичної активності, сну, раціону в житті людини. Висновки, надані авторкою, ґрунтуються на сучасних наукових дослідженнях. Проілюстровані сторінки додають бажання перечитати корисні поради.

Інформація навчить дорослих і підлітків правильно будувати здоровий спосіб життя.

- Чи зацікавила тебе інформація? Чому?
- Які книжки про здоровий спосіб життя ти читав / читала? Поділись своїми враженнями з товаришами / товаришками.
- Більше дізнатися про книжку можна, перейшовши на сайт Миколаївської обласної бібліотеки для юнацтва, на якому є відеоролик про це видання.

У текстовій інформації використовуй різні дісприкметники — активного і пасивного стану; з *НЕ* і без нього; з однією *-н-* чи з двома *-нн-* тощо).

8. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Прочитай текст, вставляючи пропущені літери.

Знайди дісприкметники. Зроби розбір дісприкметників.

Одне з доброзичливих народних побажань так і каже: «Будь здоровий, як вода». Ще й досі в деяких сім'ях зб..рігся звичай випускати малих дітей голісінькими під зливний теплий літній дощ з надією, що діти після цього краще ростуть.

У теплу пору року дітей у селі привчають ходити босоніж. Цю традицію народної педагогіки, тепер дещо призабуту, палко підтримав видатний педагог Василь Сухомлинський.

Моделювання уроку за параграфом

ДІЄПРИКМЕТНИК

Тільки там, де сходяться мовна природа
й мовна культура у школі,
остаточно формується єдина
всеукраїнська літературна мова —
чиста та красна.

Олекса Синявський

- зможу виявляти спільні й відмінні ознаки між дієсловами, прикметниками та дієприкметниками;
- аналізуватиму дієприкметники в усному мовленні, художніх текстах, медіатекстах;
- редагуватиму текст, зможу доповнити його, переформатувати;
- братиму участь в обговоренні проблем, зможу обґрунтувати власну позицію.

§ 29. ДІЄПРИКМЕТНИК ЯК ОСОБЛИВА ФОРМА: ЗНАЧЕННЯ, МОРФОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ, СИНТАКСИЧНА РОЛЬ

1. Прочитай вірш Дмитра Білоуса, уставляючи замість крапок потрібні за змістом слова. Якщо потрібно, звернися до довідки.

Дієприкметник, ясно, далєбі,
І для відмінника й останнього бешкетника, —
Це умовна форма, що поєднує в собі
Ознаки ... і

З живомовною згідно стихією
Виражає ознаку предмета за
Відповідає на запитання такі:
... ? ... ? ... ? ... ?

Довідка: який?, дієслова, яка?, прикметника, яке?, дією, які?

Людина доти могутня й непереможна,
поки вона вірна законам природи —
пізнаним і непізнаним, не нею встановленим.

Василь Сухомлинський

2. Прочитайте епіграф.

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Поясни, як ти розумієш прочитане. Яка основна думка?
- Чи погоджуєшся ти з думкою автора? Чому?

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Запиши епіграф у зошит. Підкресли дієприкметники.
- Визнач вид, час, рід, число, відмінок дієприкметників.

Вивчення нового матеріалу

Як і дієслово, дієприкметник має:

- 1) вид (доконаний або недоконаний): *читаний, прочитаний*;
- 2) час (теперішній, минулий): *квітучий, прочитаний*.

Як і прикметник, дієприкметник має:

- 1) рід (чоловічий, жіночий, середній): *читаний, читана, читане*;
- 2) число (однина, множина): *розквітлий, розквітлі*;
- 3) відмінок: *стурбований (погляд)* — називний відмінок, *стурбованого погляду* — родовий відмінок.

Зверни увагу!

Рід, число, відмінок дієприкметників залежать, як і в прикметників, від роду, числа і відмінка іменників, з якими дієприкметники пов'язані (придбаний гаджет, отримане повідомлення, виконані завдання).

Закріплення вивченого матеріалу

5. Від поданих дієслів утвори і запиши дієприкметники. Визнач їх вид.

Пофарбувати, зеленіти, почервоніти, зібрати, зігріти, темніти, розквітати, спекти, завітчати.

- Усно утвори словосполучення, визнач головні та залежні слова в утворених словосполученнях. Одне словосполучення запиши, зроби його розбір.

6. Гра «Хто швидше» Розподіли словосполучення у два стовпці: а) іменник із прикметником; б) іменник із дієприкметником.

Прочитане повідомлення, наукова інформація, розгорнута книга, усміхнена дівчина, світлий кабінет, віртуальне спілкування, виконане завдання, завантажений матеріал, завантажене селфі, актуальний документ, новий гаджет, пестливі слова.

- Усно поясни правопис слова *пестливий*.

7. Робота в парах. Прочитайте й опрацюйте текст.

Сучасна людина не/уявляє свого життя без гаджетів. У/в смартфонах — в/усі наші контакти, фотографії та відео, нотатки, листування з друзями і/її колегами, в/у комп'ютерах — багаторічні робочі і/її особисті архіви, у/в планшетах — розваги та творчість. Не/дивно, що сьогодні весь наш побут і/її робочі процеси підлаштовані під нову реальність, у/в центрі якої — гаджети (*за С. Нечитайлом*).

- Спийшіть, знімаючи ризик. Обґрунтуйте написання. У дієприкметнику *підлаштовані* визначте дієслівні й прикметникові ознаки.
- Складіть короткий допис (3–4 речення), висловивши власні думки щодо прочитаного тексту і впливу гаджетів на здоров'я людини.

8. Уяви ситуацію. Дідусь / бабуся просить розповісти про позитивний і негативний вплив гаджетів. Склади й озвуч стислу відповідь (5–6 речень) дідусеві / бабусі на тему «Позитивний і негативний вплив гаджетів на звички».

Закріплення вивченого матеріалу

9. Мовленнєвий практикум. Говори правильно!

ТАКИЙ чи СЛІДУЮЧИЙ висновок?

В українській мові немає дієприкметника **слідуючий**. А дієслово **слідувати** вживають доволі рідко й лише в одному значенні — «рухатися слідом за кимось»: *Малюк слідував за мамою по п'ятах, куди б вона не йшла.*

Основні українські відповідники дієслову «слідувати» — це слова: **іти, прямувати, простувати** (у просторі), **наставати, наступати** (у часі): *потяг іде без зупинок; потяг далекого прямування; за весною настає літо.*

* Утвори від підкресленого дієслова дієприкметники недоконаного та доконаного видів, в однині, чоловічого / жіночого роду, у називному відмінку.

Склади й запиши з ними речення, визнач синтаксичну роль дієприкметника.

10. Подумай і виконай. Доповни словосполучення-підписи світлин дієприкметниками. За потреби скористайся довідкою.

Гаджет

Учень

Пшениця

Листя

Долина

Модель

Довідка. Достиглий, замислений, поживклий, сконструйований, придбаний, розквітлий.

* З одним словосполученням склади і запиши речення. Зроби синтаксичний розбір його.

10. Прочитай та опрацюй текст.

Відтоді як людина уявила себе підкорювачем природи, вона почала забруднювати довкілля.

Задимлені труби заводів викидають в атмосферу сірчистий газ, оксиди азоту, пил, дим та інші шкідливі речовини.

Пластикові пакети і пляшки загрожують перетворити Землю на планету сміття. Бите скло, використаний папір, металобрухт стали факторами забруднення довкілля. Із кожним роком на Землі стає все менше лісів і все більше утворюється пустель.

Завдання на вибір. Рефлексія

12. «Ти зможеш!». Перейди за QR-кодом чи покликанням <https://cutt.ly/kwAPOzmW> і виконай завдання: прочитай мовчки текст, опрацюй його. Виконай одне з чотирьох завдань на вибір.

13. Заповни щоденник.

Які емоції відчуваєш після уроку?

Робота з текстами різних жанрів і стилів

Текст Б. ВАРЕНИКИ ПО-ТЕРНОПІЛЬСЬКИ

Світлина Марти Жиравель

П'ять тисяч вареників для українських бійців наліпили волонтерки з Тернопільщини. Працювали впродовж трьох годин. Витратили 120 кг борошна, понад 20 кг картоплі та 10 кг сиру.

«Вареники ліпили дружно, — розчулено розповідає волонтерка

Ганна Батіг, бабуся учасника російсько-української війни. — Хочемо, щоб воїни відчували родину, щоб їм стало тепло на душі».

«Варенички із сиром і картоплею, ще й цибулькою заправлені. Будуть смачні», — розповіла тернополянка Надія Кусь.

Людмила Червінська — співачка. Жінка каже, що до благодійної акції долучилася вперше: «Вареники я роблю для своїх синопків, щоб вони були здорові, щоб їм смачно було, щоб вернулися з війни з перемогою» (за Б. Боденчуком).

7. Прочитай вірш «Чарівні слова» Надії Красоткіної виразно вголос.

ЧАРІВНІ СЛОВА

Я слова чарівні знаю,
Вивчила охоче!
І в розмові їх вживаю.
Зранку і до ночі!
— Доброго здоров'я, Галю!
— Добрий день, Оленко!
Ти до мене, я до тебе
Звернемось гарненько!

З добрим ранком всіх вітаю,
Як іду із хати.
І кажу всім «На добраніч»,
Як лягаю спати.
І «Спасибі», й «Дуже прошу»,
«Вдячна вам», «Будь ласка»!
Словом радість всім приношу, —
Світ стає, як казка!

«Всім привіт!», «Іди здорова»,
«Дякую красенько»!
Ось така чарівна мова
Радую серденько.
«До побачення, вам, люди»,
«Будьте всі здорові!»
І слова чарівні всюди
Ви вживайте в мові!

Надія Красоткіна

Виконуймо завдання

5. Самостійна робота. Прочитай текст мовчки.

У народі кажуть, що дім без книг — це тіло без душі. Справді, важко уявити, що у ХХІ ст. серед нас може повноцінно жити байдужа до книги людина. Навіть предки українців ще за часів Русь-України були чи не найосвіченішими у Європі. Князь Ярослав Мудрий, про величезну бібліотеку якого й досі ходять легенди, високо оцінював роль книги у навчанні й вихованні людини: «Велика-бо користь від навчання книжного».

Книги — це життєдайні ріки, які напоюють духовністю та культурними надбаннями попередників усе нові й нові покоління. Вони беруть початок з піколи не пересихаючого джерела народної мудрості. У книгах — світло розуму й вершин людського духу (за І. Гузенком).

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Яке враження справив на тебе текст?
- Сформулюй тему та головну думку тексту. Придумай заголовок.
- Що тобі відомо про Національну бібліотеку імені Ярослава Мудрого? Відшукай інформацію про неї з доступних джерел, двома-трьома реченнями озвуч у класі.

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Досліди сполучники тексту за планом: а) речення із сполучником; б) роль сполучника в реченні; в) розряд сполучника за будовою; г) розряд сполучника за походженням. Висновки оформ у таблиці.

2. ЦІКАВО! Прочитай і опрацюй, давши відповіді на запитання й виконавши завдання.

Іноді того, хто, читаючи, нічого не нотує, порівнюють із метеликом, який безтурботно перелітає з квітки на квітку, а того, хто веде нотатки, — з працелюбною бджолою, яка в кожній квітці знайде нектар, щоб перетворити його на запашний солодкий мед про запас (за В. Лесиним).

- Поясни, як ти зрозумів / зрозуміла слова дослідника.
- Чому автор порівнює саме цих комах?
- З якою комахою ти асоціюєш себе під час читання?
- Пригадай: нотатки під час читання — це первинний чи вторинний текст.
- Які вторинні тексти тобі відомі? Наведи приклади.

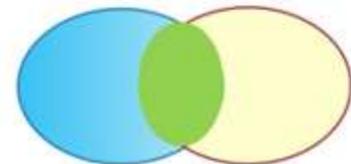

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Яку проблему порушено в тексті? Назвіть ключові слова тексту.
- Чи погоджуєтесь ви з твердженнями, що є в тексті? Чому?
- Поміркуйте, чи доречно дібрана графічна інформація для наведеного тексту. Чи змінили б ви її? Чому?
- У яких заходах на захист довкілля, що відбувалися у вашій родині, громаді чи навчальному закладі ви брали участь?

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Випиши речення з дієприкметниками. Визнач лексичне значення, граматичні ознаки, синтаксичну роль їх.
- На основі результатів дослідження дієприкметників заповни діаграму Вена (Кола Вена), зазначивши на ній ознаки дієслова і ознаки прикметника, а також укажи, що властиве із цих ознак дієприкметнику.

«Напевно, вона радіє, що повернулася додому», — подумав багатій. А вголос запитав:

— То як, сподобалося тобі жити в селі?

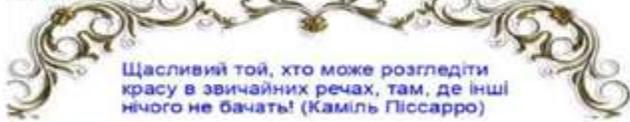
— Дуже сподобалося, тату! — радісно плескаючи в долоні, відповіла дочка.

— Он як? — здивовано розвів руками батько. — І чим тобі сподобалося життя простих людей?

— Знаєш, тату, в нас є кішка, а у них їх аж чотири, а ще пес, корова, кінь, поросята. Дівчинка загинала на руці пальчики й усміхалася. У нас басейн, а перед ними — ціле безкрає море. Наш масток освітлюють ліхтарі, а в них мільйон зірок видно на небі. Їм належить увесь світ, тату! Дякую тобі, найкращий батьку, що подарував мені можливість пожити з найщасливішими людьми у світі.

Замислився батько...

— Це тобі дякую, донечко, — відповів багатій, міцно обіймаючи її. — Я зрозумів, що можна бути бідним, маючи незліченну кількість грошей, і почуватися багатим, не маючи й копійки за душею.

Щасливий той, хто може розглядити красу в звичайних речах, там, де інші нічого не бачать! (Каміль Піссарро)

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Поділися враженнями від прочитаної притчі. Які почуття й емоції вона в тебе викликала?
- Сформулюй тему твору.
- Чи вдало, на твій погляд, дібрано заголовок до тексту? Що він виражає — тему чи основну думку притчі?
- Схарактеризуй образ доньки багатія.
- Чи можна вважати її щасливою людиною? Прокоментуй.
- Прочитай вислів Каміля Піссарро. Як ти його зрозумів / зрозуміла?
- Із життєвою позицією кого із героїв перегукується твердження Каміля Піссарро? Обґрунтуй свою думку.
- Розглянь світліну. Поміркуй, чи передає вона внутрішній стан доньки багатія.

Обговорюймо

3. Робота в парі. Прочитайте текст.

У сім'ї, у постійному спілкуванні з близькими ми дістаємо перші уроки такого потрібного в житті вміння, як співпереживання.

Чи вмiсте ви відчувати настрої матері, батька, бабусі, брата чи сестри? Не просто — добрий чи поганий, а найменші нюанси: радість, що спалахнула в очах, притлумлену образу, приховану усмішку. Чи можна навчитися цього?

Психологи вважають, що здатність до співпереживання, співчуття починається від уміння уявити, що відчуває інша людина, уміння сприймати чужу біду та чужу радість як власні. У ці хвилини ми стаємо духовно багатшими, добрішими.

Цього можна і треба навчитися! (За М. Лемберською).

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Поділіться враженнями, чи вмiсте ви відчувати настрої рідних.
- На ваш погляд, про які важливі для спілкування вміння говорить автор?
- Що можна «прочитати з обличчя»?
- Розгляньте уважно світліни. Обговоріть, який емоційний стан переживають герої. Що може стати бар'єром для спілкування?

4. «Незакінчене речення». Продовж речення. За потреби скористайся матеріалом довідки.

Натепер в Україні функціонують до 500 державних і, власне, кілька тисяч недержавних музеїв. Серед історичних музеїв, у яких зберігаються матеріальні й духовні надбання народу, провідне місце посідають: Національний музей історії України в Києві, Дніпропетровський історичний музей ім. Д. Яворницького, Харківський та Львівський історичні музеї.

Серед 30 художніх музеїв України особливо цінні фонди демонструють музеї Львова, Харкова, Одеси, Дніпра, Кропивницького, Сум.

Найбагатші експозиції має Український музей етнографії та художнього промислу у Львові, Шевченківський національний заповідник у Каневі та Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини.

Незліченні скарби України є невід'ємною частиною світової та європейської історико-культурної спадщини (з дитячої енциклопедії «Україна»).

А. ОБГОВОРЮЙМО

- Сформулюй тему й основну думку інформації.
- Чим вразив тебе текст?
- Які музеї існують у вашому місті / селі, громаді, регіоні? Які музеї відвідували ви? Поділись враженнями.

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Визначте частки, з'ясуйте їх роль у реченнях.
- Використовуючи матеріал вправ, доступні джерела, надбання рідного краю, складіть діалог на тему «Музеї України» Озвучте перед однокласниками / однокласницями.

Національний музей історії України

Львівський історичний музей

Музей історика Дмитра Яворницького

Сумський краєзнавчий музей

Мовленнєвий практикум

5. Мовленнєвий практикум. Говори правильно!

Ознайомся із порадами щодо правильного слововживання від фахівців Інституту мовознавства імені О. О. Потебні.

- Обери словосполучення, які співвідносяться із темою часу й критичного читання, склади з ними речення.
- Візьми словосполучення в кишеньку лепбука.

Друзі, не забуваймо, що в українській мові:

дук затамовують
ворога жахають
удару завдають
утрат зазнають
лиха накоюють
рани загоюють
волю гартують
віри не ймуть

слави заживають
намет напинають
у лави шикуються
увагу відвертають
голос притишують
засідку обминають
порядок пильнують
перемогу здобувають

ІНМР

1. Мовленнєвий практикум. Говори правильно! Запам'ятай інформацію, яку пропонують фахівці Інституту мовознавства імені О. О. Потебні.

Друзі, пам'ятаймо,
що в українській мові:

рота розтуляють;
голову підводять;
щоки надимають;
сльози зроняють;
шию скручують;

щелепи зводять;
руки підносять;
очі вирячують;
язика висолоплюють;
вуха нашорошують;
зуби вишкірюють

носа похнюплюють;
брови насуплюють;
потилицю чухають;
волосся куйовдять;
губи закопилують;

- Поясни написання слів. Склади з окремими (на вибір 2–3) речення.
- Візьми ці словосполучення до лепбука.

4. Мовленнєвий практикум. Говори правильно! Склади речення із запропонованими словосполученнями.

Зустрічаються друзі,
наприклад, в супермаркеті,
а **трапляються** на полицях
смаколики — фрукти-ягоди,
а також помилки в диктанті!

Компетентнісно зорієнтовані завдання

Використовуючи тексти параграфу, доступні додаткові джерела, графічний матеріал, склади есе «Тарілка здорового харчування».

Використовуй здорові олії (оливкову, рапсову тощо).

Що більше овочів ти їси, то краще.
Картоплю не враховуй 😊.

Їж фрукти різних кольорів.

Пий воду, чай або каву (з малою кількістю або зовсім без цукру).
Уникай солодких газованих напоїв.

Їж цілюзернові продукти (коричневий рис, хліб і макарони з твердих сортів пшениці).

Вибирай рибу, птицю, нежирне м'ясо, бобові та горіхи

Компетентнісно зорієнтовані завдання

6. Робота з графічною інформацією. Розглянь і опрацюй інфографіку.

- Які асоціації викликає в тебе зображення?
- Добери до нього заголовки.
- Чи доводилося тобі чути вислів «інформаційна бульбашка»?
- Що таке «інформаційна бульбашка» та як ми в ній опиняємося?

- Поміркуй, чи небезпечно перебувати в «інформаційній бульбашці». Поясни, чому ти так вважаєш.

Назва групи: «Колоритна українська мова».

Мета спільноти: пошук, тлумачення, оприлюднення, обговорення цікавих колоритних питомих українських слів.

Інфомедійна компетентність

6. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Напиши есе на тему «Як сприймати масмедіа і не стати жертвою маніпуляцій?». Використай матеріал уроку, а також ілюстрацію.

2. Прочитай текст, перейшовши за QR-кодом або за покликанням <https://cutt.ly/2wAPTo2J>. Проаналізуй текст, використовуючи поради, подані в § 23. Визнач, чи якісна й достовірна інформація представлена в тексті. Відповідь аргументуй.

8. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Уважно розглянь інфографіку, розміщену на сайті національної поліції України. Напиши коментар, у якому оціни інформацію.

Телефонні шахраї
Телефонують,
що родича затримала
поліція або він у лікарні?
Терміново
вимагають гроші?
Не піддавайся на обман.
Телефонуй 102!

**Шахрайство
з електронними картками**
Запитують телефоном
термін дії картки, код безпеки
на її зворотному боці,
банківські паролі з SMS?
Не повідомляй. Це шахраї!

Інтернет-шахраї
Розраховуйся за товар, придбаний в інтернеті,
після його отримання!
У жодному разі не перераховуй завдаток.
Це обман!

Розвиток писемного мовлення

7. Робота в парах. Прочитайте й опрацюйте текст.

Сучасна людина не/уявляє свого життя без гаджетів. У/в смартфонах — в/усі наші контакти, фотографії та відео, нотатки, листування з друзями і/й колегами, в/у комп'ютерах — багаторічні робочі і/й особисті архіви, у/в планшетах — розваги та творчість. Не/дивно, що сьогодні весь наш побут і/й робочі процеси підлаштовані під нову реальність, у/в центрі якої — гаджети (за С. Нечитайлом).

- Спишіть, знімаючи ризик. Обґрунтуйте написання. У дієприкметнику *підлаштовані* визначте дієслівні й прикметникові ознаки.
- Складіть короткий допис (3–4 речення), висловивши власні думки щодо прочитаного тексту і впливу гаджетів на здоров'я людини.

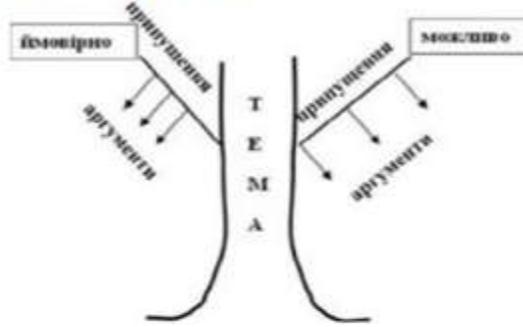
8. Уяви ситуацію. Дідусь / бабуся просить розповісти про позитивний і негативний вплив гаджетів. Склади й озвуч стислу відповідь (5–6 речень) дідусеві / бабусі на тему «Позитивний і негативний вплив гаджетів на звички».

Розвиток критичного мислення

3. Робота в парах. «Дерево припущень».

- Прочитайте заголовки тексту. Зробіть припущення, про що чи про кого ви прочитаєте в тексті.
- Спрогнозуйте можливі варіанти розвитку подій. Обґрунтуйте кожне зі своїх припущень.
- Відтворіть результати роботи у вигляді дерева, де тема тексту — це «стовбур дерева», припущення — «листя», «гілочки» — аргументи й обґрунтування ваших припущень.

ЦІННІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ

Кажуть, що інформація — це королева бізнесу і мати інтуїції. Усі — від бізнесменів і політиків до школярів — знають про цінність інформації. Пригадайте якусь сумну ситуацію з вашого життя і запитайте себе, скільки і що ви готові були віддати за інформацію, яка допомогла б розв'язати проблему.

8. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Розглянь рекламний плакат. Перевір за кількома джерелами, чи відповідає інформація таким критеріям: актуальність, повнота, об'єктивність, доступність, достовірність.
2. Склади стисле висловлювання про подію, анонс якої ти аналізував / аналізувала, використовуючи дієприслівники доконаного та недоконаного виду.
3. Перейди за QR-кодом або покликанням https://issuu.com/pictoric.ua/docs/book_media чи, ознайомся із плакатами, уміщеними в книжку «Довіряй, але перевіряй. Медіаграмотність в українському суспільстві». Напиши короткий відгук на видання, використовуючи дієприслівники доконаного й недоконаного виду, теперішнього й минулого часу.
3. Прочитай. Від дієслів, що в дужках, утвори потрібну форму дієприслівників. Спиши, розставляючи розділові знаки й пропущені літери. Поясни.

Жанри мовлення

5. Колективна робота зі схемою «Мовленнєва ситуація»

ФАКТОРИ, ЯКІ СУТТЕВО ВПЛИВАЮТЬ
НА ХАРАКТЕР ВИСЛОВЛЮВАННЯ

- Що доцільно враховувати в мовленнєвій ситуації? Наведи приклади.
- Пригадай відомі тобі правила спілкування.

Мовленнєві жанри

Інформаційні жанри

- інформація
- пояснення
- інструкція
- повідомлення

Діалогічні жанри

- діалогічне мовлення
- бесіда
- телефонна розмова
- листування (офіційне, неофіційне)

Етикетні жанри

- привітання
- вибачення

Оцінювальні жанри

- похвала
- осуд
- рецензія
- характеристика

Жанри мовлення

§ 68. ІНСТРУКЦІЯ

Хто хоче зрушити світ,
нехай зрушить себе!

*Сократ,
давньогрецький філософ*

1. Робота з епіграфом.

- Прочитай афоризм давньогрецького філософа. Прокоментуй.
- Чи доводилося тобі спілкуватися з однолітками або дорослими людьми, які висловлювали невдоволення чимось чи кимось? Чи багато навколо тебе таких людей, які звикли всіх критикувати й висловлювати своє невдоволення?
- Вислів Сократа, на твій погляд, — це наказ чи побажання? Обґрунтуй свою думку.
- До яких дій спонукає давньогрецький філософ?

2. Прочитай медіатекст із сайту ДСНС України.

НАЗДОГАНЯЄ ТА НЕБЕЗПЕКА, ЯКУ ЗНЕВАЖАЮТЬ

Кожна дитина чує себе в безпеці тоді, коли знає, як правильно діяти в певній ситуації. Навчаючи дітей правилам безпеки життєдіяльності, ми закладаємо надійний фундамент знань на майбутнє. Брак життєвого досвіду, беззахисність і невміння діяти в критичних ситуаціях роблять дитину

Упродовж року рятувальники систематично спілкуються з маленькими «чомучками»: проводять бесіди, лекції, пізнавальні екскурсії. Рятувальники звертаються до батьків з проханням слідкувати за власними дітьми, проводити з ними маленькі пізнавальні бесіди на тему безпеки життєдіяльності. Звичайно, простежити за дитиною щосекунди неможливо, та, певно, й не потрібно. Але розповісти про елементарні правила безпечної поведінки необхідно. Шановні батьки! Життя та здоров'я дитини — у ваших руках! (із сайту ДСНС¹ України).

А. ОБГОВОРЮЙМО

- На твій погляд, чи розкриває заголовок тему чи основну думку медіатексту?
- Поміркуй, чи є важливим звернення ДСНС до батьків.
- Чи погоджуєшся з твердженням фахівців ДСНС про те, що дитина чує себе в безпеці, коли знає, як правильно діяти в певній ситуації?
- Наведи приклади небезпек, у які може потрапити дитина.
- На твій погляд, чи просвітницька робота, яку проводять рятувальники з дітьми, є дієвою?

Б. ВИКОНУЙМО ЗАВДАННЯ

- Поясни вживання розділових знаків у тексті.
- Зроби синтаксичний розбір речення, у якому є дієприслівниковий зворот.
- Випиши з тексту слова, у яких є орфограма «Подвоєння букв унаслідок збігу й подовження м'яких приголосних». Поясни написання.
- Визнач стильову належність тексту. Прокоментуй свій вибір.
- Досліди, уживання яких дієслівних форм характерне для мови цього стилю.

3. Робота з графічною інформацією.

Перш ніж користуватися електроприладом, потрібно уважно прочитати інструкцію		
<ul style="list-style-type: none">▶ Користуватися тільки справними електроприладами.▶ Перш ніж увімкнути електричний прилад, потрібно пильно оглянути його.▶ Переконайся, що він справний: штепсельна вилка ціла, на ній немає крапель води, провід не пошкоджено		<p>Після закінчення роботи праску прибирати у певне місце лише після її охолодження</p>

¹ ДСНС України — Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

Жанри мовлення

- Розглянь уважно графічну інформацію. Опиши її. Визнач, чи інформація, розміщена на цьому плакаті-застереженні, є важливою.
- Чи дотримуваш ти правил безпечного поводження з електроприладами?
- Що таке інструкція? Випиши лексичне значення слова з доступних тобі джерел інформації. Пригадай, чи діяв / діяла колись за інструкцією.
- Пригадай зміст інструкції. Як вона була побудована?

4. Прочитай наукову інформацію. Занотуй інформацію, про яку дізнався / дізналася вперше. Перекажи записане.

Інструкція — це текст, у якому подано короткий і чіткий перелік дій, необхідних для досягнення результату.

Комунікативна мета жанру інструкції — поінформувати адресата про перебіг і способи виконання певних дій.

Адресант у цьому мовленнєвому жанрі прихований, але його позиція стосовно адресата є пріоритетною, адже адресант володіє необхідними знаннями в певній галузі. Це надає йому право інструктувати адресата.

За формою реалізації інструкція може бути надана в письмовій або в усній формі.

Інструкція поєднує ознаки наукового й офіційно-ділового стилів.

Виокремлюють такі види інструкцій: *медицина, інструкція з експлуатації; інструкція ознайомлення з правилами тощо.*

5. Робота в парі. Ігра «диво в решеті». І просите перераховані дії чи предмети, використання яких потребує спеціальної інструкції.

Волейбол, закупи, екскурсія, комп'ютер, мікрохвильова піч, урок, прибирання кімнати, саджання квітів у горщик, приготування борщу, ранкова пробіжка, смартфон, мікрофон, футбольний м'яч, молоток, велосипед, конструювання годівниці для птахів, плетіння з лози, ганчірка для прибирання, ліфт.

8. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Уяви ситуацію. Під час прогулянки біля дитячого майданчика дітлахи знайшли незнайомий підозрілий предмет. Розглядаючи, зрушили його з місця. Які будуть твої дії? Скористайся інструкцією.

ЯКЩО ТИ ПОБАЧИВ ПІДОЗРІЛИЙ ПРЕДМЕТ:

- Попередь перехожих про можливу небезпеку;
- Обгороди небезпечне місце підручними матеріалами (гілками, мотузками, камінням);
- Відійди якомога далі й зателефонуй до служби порятунку за номером 101

КАТЕГОРИЧНО ЗАБОРОНЕНО:

- торкатися підозрілого пристрою і пересувати його;
- користуватися біля вибухівки засобами радіозв'язку, мобільними телефонами;
- заливати пристрій рідинами, засипати ґрунтом або чимось його накривати

2. Уяви ситуацію. У вашій школі проводиться тиждень безпечної поведінки. Будь соціально активним! Проведи бесіду-інструктаж для учнів молодших класів на одну із тем:

1. Обережно! Отруйні змії. 2. Обережно з вогнем у природних екосистемах! 3. Правила поведінки під час грози. 4. Як врятуватися під час пожежі? 5. Як урятуватися, якщо тебе захопили в заручники? 6. Як діяти під час повітряної тривоги? 7. Як діяти під час повені? 8. Як користуватися вогнегасником?

3. Підготуй до однієї із запропонованих тем презентацію чи плакат, уклади інструкцію чи правила поведінки. Скористайся доступними джерелами інформації

Ігрові та проєктні технології

8. Гра «Плутанина». Побудуй схему чи таблицю про неозначену форму дієслова. Для цього накресли в зошиті прямокутники, дотримуючись у їх розташуванні певної логіки. Поясни свої міркування..

Інфінітив

Працювати, любити, творити, дарувати

Дієслово

Особові форми

Неозначена форма

Говориш, чуємо, пригадайте, співаю, мовч

3. Робота в парі. Мініпроєкт «Наші гроші».

2. Прочитай ребус. Поміркуй, чим займається людина цієї професії.

Інтерактивний контент

6. «Ти зможеш!». Виконай завдання на вибір.

1. Виконай інтерактивну вправу «Часи дієслів», перейшовши за QR-кодом або за покликанням <https://learningapps.org/display?v=pbapxqx0v23>

Якщо ти правильно виконаєш вправу, то прочитаєш вислів від лійського професора, одного із засновників перекладознавства як академічної науки Пітера Ньюмарка. Постав кілька запитань автору. Використовуй дієслова у формі майбутнього часу.

6. «Ти впораєшся». Виконай завдання на вибір.

1. Виконай інтерактивну вправу «Правила безпеки в інтернеті», перейшовши за QR-кодом чи за покликанням <https://learningapps.org/display?v=pivk34d0t23>.

2. Зайди сайт одного з інтернет-магазинів, який продає дитячу літературу. Ознайомся з його структурою, каталогом книжок. Дай відповіді на запитання.
 1. Чи зручно користуватися інструментами сайту?
 2. Які зобов'язання перед споживачами пропонує засновник сайту?

6. Виконай інтерактивну вправу «Дієслова доконаного й недоконаного виду», перейшовши за QR-кодом або покликанням <https://learningapps.org/display?v=p6y73s91a23>.

Якщо ти правильно виконав / виконала вправу, тобі відкриється вислів Сократа. Запиши його в зошит. Підкресли дієслова, визнач вид. Добери до виписаних слів видові пари.

- Поміркуй, що про людину можна дізнатися, слухаючи її мовлення.
- Пригадай ситуації, коли важливе вміння гарно й правильно говорити.
- Як ти вважаєш, чому для отримання місця навчання чи роботи в престижному закладі часто потрібно успішно пройти співбесіду?

Емоційний баланс

Заповни щоденник.

Щоденник _____

Дата _____ День _____

Тема _____

Моя найкраща думка сьогодні

Місце для міркувань і почуттів

Моя мотивація

8. Заповни щоденник.

9. Які емоції відчуваєш після уроку?

Суперово!

Сподобалося!

Складну-вато

Нічого не зрозуміло

Щось не зрозуміло

Цікаво

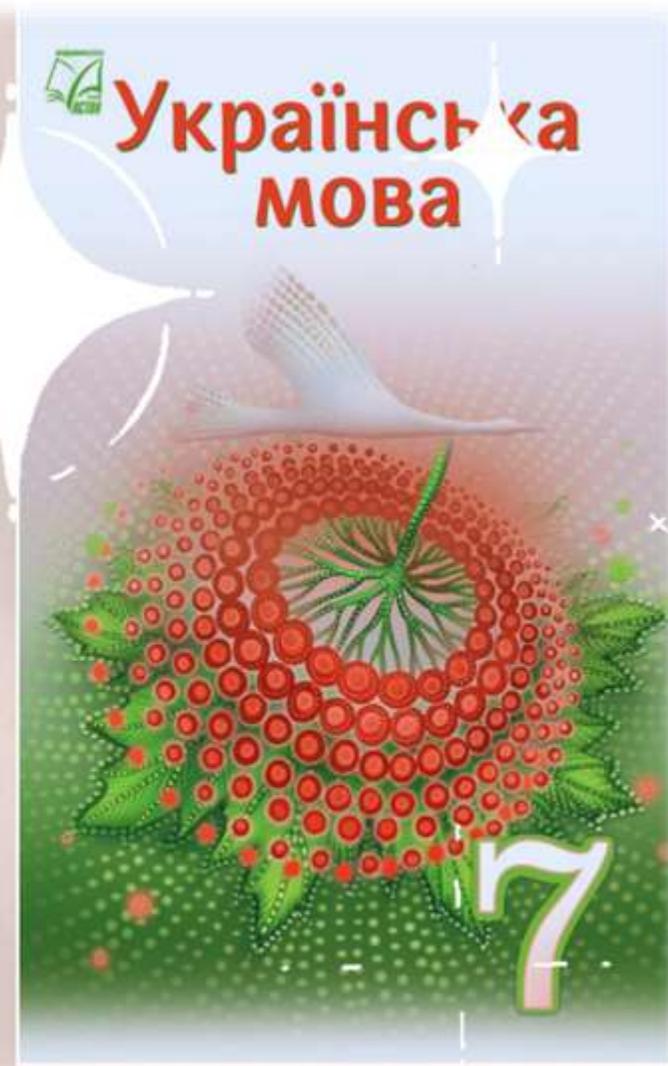
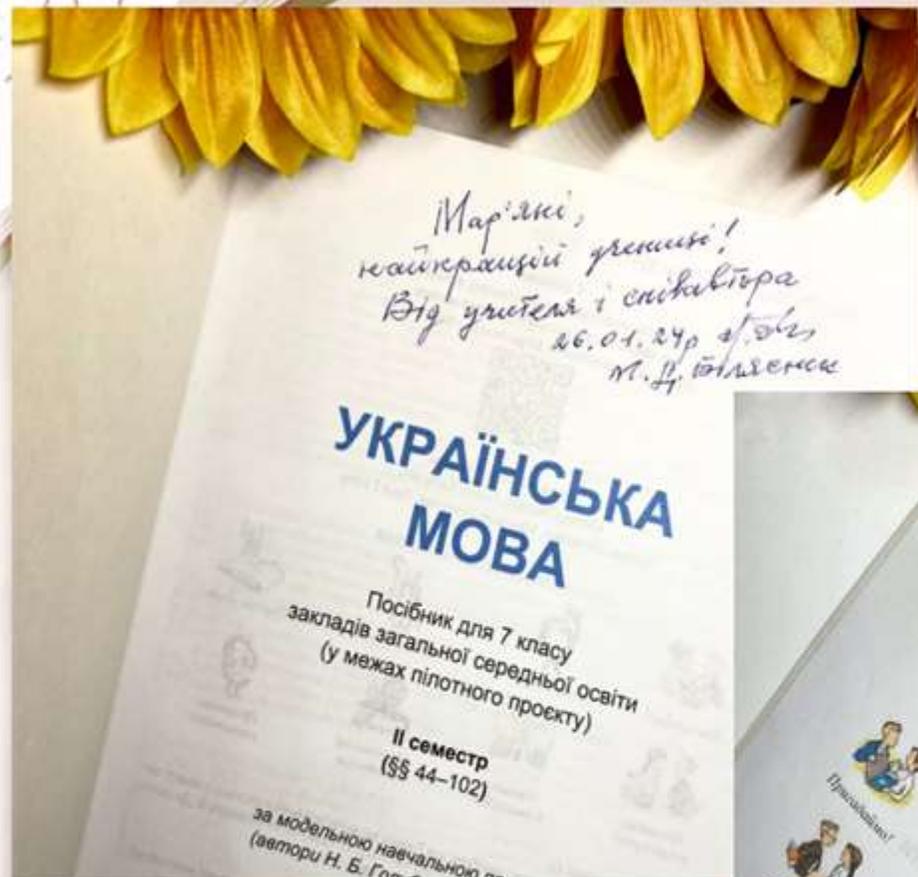

Усе зрозуміло

7. **Твій щоденник.** Прочитай і проаналізуй вислови відомих людей. Чия думка тобі найбільше до вподоби? Поясни, чим саме. Запиши його в щоденник як мотиватор для самовдосконалення.

1. Почни робити те, що потрібно. Потім роби те, що можливо. І ти раптом виявиш, що робиш неможливе (Ф. Ассізький). 2. Найкращий спосіб почати робити — припинити говорити і почати робити (В. Дісней). 3. Ваш мозок може все. Абсолютно все. Головне, переконати себе в цьому. Руки не знають, що вони не вміють віджиматися, ноги не знають, що вони слабкі. Це знає ваш мозок. Переконавши себе в тому, що ви здатні на все, ви зможете справді все (Р. Кійосакі).

8. Заповни щоденник.

Підручник – щоб навчати і навчатися!

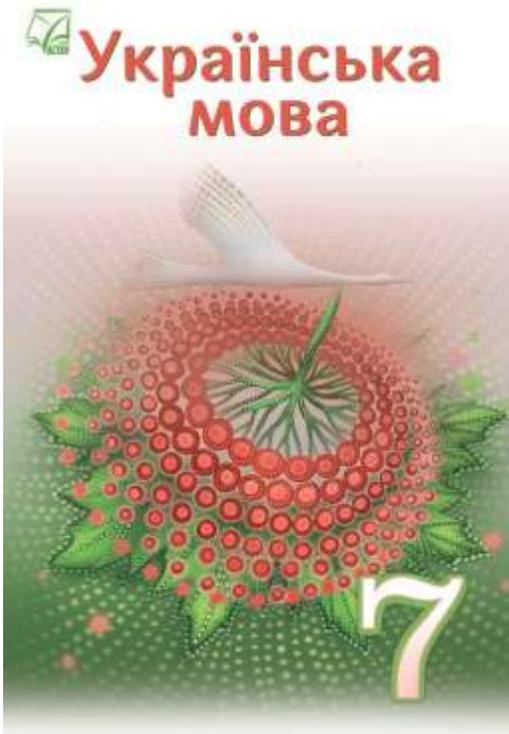
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ КОМУНАЛЬНИЙ
МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР НАУКОВО-ОСВІТНІХ
ІННОВАЦІЙ ТА МОНІТОРИНГУ

07 лютого 2024 року

РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОГО
РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

ІНТЕРАКТИВНА ШКОЛА УКРАЇНСЬКОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА

НА ВЕБІНАР ІЗ ТЕМИ

«ЗМІСТОВЕ НАПОВНЕННЯ УРОКІВ

УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НУШ» ЗАПРОШУЮТЬ:

**Олена
СЕМЕНОГ**

*доктор педагогічних
наук, професор,
завідувач кафедри
української мови й
літератури Сумського
ДПУ ім. Макаренка*

**Олеся
КАЛИНИЧ**

*заслужений учитель
України, начальник
управління освіти,
релігій, та у справах
національностей
виконавчого комітету
Хустської міської ради*

**Тетяна
ДЯТЛЕНКО**

*учитель української мови
та літератури
ЗСО I-III ступенів
«Гімназія №34 "Либідь"
ім. Віктора Максименка»,
кандидат педагогічних
наук, доцент*

**Михайло
БІЛЯСНИК**

*учитель-методист,
учитель української
мови і літератури
Шосткинської гімназії
Шосткинської міської
ради*

**Леся
ГАПОН**

*кандидат філологічних
наук, консультант
Тернопільського
методичного центру
науково-освітніх
інновацій і
моніторингу*